

Justisdepartementet
Ved: Lovavdelingen
Postboks 8005 Dep

0030 Oslo

Deres ref.: 02/3286 ES Vår ref.: 2002/453
HR/bj

Dato: 25. november 2002

■ Høringsuttalelse - NOU 2001:32 Rett på sak - forslag til ny tvistelov

Vi viser til Deres brev av 9. april 2002 hvor Tvistemålsutvalgets forslag til lov om tvisteløsning følger som vedlegg.

Innledning

Konkurransetilsynet skal kontrollere at konkurranselovens forbud overholdes, og tilsynet kan treffe vedtak om inngrep mot konkurranseskadelig atferd og bedriftsintervju.

Det er i første rekke saker som gjelder spørsmålet om forbudene i konkurranseloven er overtrådt som kan underlegges en fullstendig domstolsprøvelse. I sivilprosessen vil slike saker normalt omfatte en påstand om avtalers ugyldighet, og eventuelt et krav om erstatning, jf konkurranseloven § 5-1. En sivil sak vedrørende håndheving av konkurranseloven kan også fremmes ved at tredjemenn krever erstatning som følge av brudd på lovens forbud, for eksempel forbrukere som lider økonomisk tap som følge av et ulovlig prissamarbeid, jf konkurranseloven § 3-1.

Konkurranselovens inngrepshjemler legger håndhevingskompetansen til Konkurransetilsynet, og disse bestemmelsene kan derfor ikke håndheves av private parter for domstolene, jf §§ 3-10 og 3-11. Konkurransetilsynets vedtak i slike saker kan derimot prøves etter de vanlige regler om domstolsprøving av forvaltningsvedtak. I denne forbindelse finner tilsynet grunn til å nevne at Konkurranselovutvalget nå er i slutfasen med sitt forslag til ny konkurranselov, hvor mandatet blant annet er å foreslå atferdsregler som er harmonisert med EØS-avtalens artikler 53 og 54. Dersom forslaget blir vedtatt som lov, vil det innebære at private parter muligheter for å prøve saker som gjelder brudd på konkurranselovgivningen for domstolene blir mer omfattende.

For å oppnå en effektivisering av det formål som konkurranseloven skal ivareta, ser Konkurransetilsynet positivt på en mer utbredt håndheving av de privatrettslige virkningene av brudd på konkurransereglene. Tilsynet vil på denne bakgrunn begrense sin uttalelse til forhold i lovforslaget som berører mulighetene for privates håndheving av konkurranseloven ved

domstolene. I tillegg knyttes det noen generelle kommentarer til forhold i utkastet som kan bidra til en forbedret ressursutnyttelse i domstolsprosessen.

Rettslige konsekvenser

Gruppessøksmål

Konkurransetilsynet vil understreke viktigheten av at det åpnes for en prosessform hvor flere som berøres av samme atferd kan opptre samlet i et søksmål. Saker som gjelder brudd på konkurranse-lovgivningen kan være særlig godt egnet for en slik prosessmåte. I tilfeller hvor et ulovlig samarbeid er avdekket (typisk et kartell), vil de skadelidte ha et berettiget behov for å søke erstatning for merprisen, som utgjør forskjellen mellom konkurransepris og kartellpris. Et ulovlig samarbeid mellom aktører i detaljistleddet kan for eksempel medføre at en gruppe forbrukere vil ha interesse av et kollektivt søksmål. En slik prosessform vil også kunne legge til rette for at krav som i utgangspunktet er for små til å fremmes individuelt, kan bli prøvet for en domstol.

Når det gjelder den retts tekniske løsningen som Tvistemålsutvalget har valgt for gjennomføringen av gruppessøksmål, vil Konkurransetilsynet fremheve betydningen av at gruppessøksmål basert på prinsippet om aktiv utmelding også er tatt inn i forslaget til ny tvistelov. Utvalget peker i innstillingen på behovet for en slik tilknytningsform ved å blant annet vise til at bankkunder kan være engstelige for å slutte seg til en sak mot "sin" bank. I denne forbindelse vil tilsynet peke på at lignende forhold ikke er utenkelig i saker som gjelder økonomisk skade forvoldt av karteller. Etter tilsynets oppfatning vil de bekymringer som utvalget gjennom det nevnte eksemplet peker på, også kunne gjøre seg gjeldende for skadelidte som er kunder av kartelldeltakere.

Tilsynet vil også føye til at en slik særlig prosessform kan ha en preventiv virkning i forhold til erstatningsbetingende atferd som i dag sjelden følges ved domstolene, og at forslaget således kan bidra til å effektivisere etterlevelsen av (blant annet) konkurranselovens forbudsbestemmelser.

Samfunnsøkonomiske konsekvenser

Konkurransetilsynets hovedoppgave er å medvirke til at samfunnets ressurser til enhver tid utnyttes effektivt. Som høringsinstans vil tilsynet derfor også kommentere noen enkeltelementer i utkastet som kan få betydning for ressursbruken i et samfunnsøkonomisk perspektiv.

Gjennom utvalgets forslag om gruppessøksmål i lovutkastet kapittel 32 har flere som står likt i forhold til et krav eller en forpliktelse på nærmere vilkår mulighet til å opptre samlet i samme sak, og for samme domstol. Forslaget medfører åpenbare prosessøkonomiske besparelser både for de impliserte partene og for domstolsapparatet. Slike besparelser gir samtidig en samfunnsøkonomisk effektivitetsgevinst, ved at dommerressurser frigjøres til behandling av andre saker, og ved at prosessomkostninger for den enkelte gruppedeltaker kan frigjøres til andre formål.

Når utvalget foreslår en egen småkravsprosess, er det ut fra målsetningen om at flere rettssubjekter kan få avklart sin rettsstilling for en domstol. For domstolene vil forslaget antakelig innebære en viss økning i sakstilfanget, men de økte kostnader dette medfører vil søkes utlignet ved besparelser som en følge av den forenklete behandlingsmåte utvalget foreslår for denne type saker. For det rettsøkende publikum vil derimot en økt mulighet for å hevde sin rett for domstolene representere et gode i seg selv. En potensiell fremtidig tvist - vedrørende for eksempel et formuesgode - som i praksis ikke kan håndheves for en domstol fordi omkostningene ikke lar seg forsvere, vil i forholdet mellom en kjøper og en selger innebære en risiko som partene må ta i betraktning ved avtalens inngåelse. Ulikt styrkeforhold mellom kjøper og selger kan avhjelpest som en følge av at denne risikoen reduseres ved økt domstolstilgjengelighet for mindre krav. Dersom den omkostningsmessige terskelen for domstolsbehandling senkes gjennom en egen prosessmåte for småkrav, vil det således indirekte kunne føre til mer velfungerende markeder. Velfungerende markeder gir samfunnsøkonomiske effektivitetsgevinster.

Konkurransetilsynet vil også understreke at utvalgets forslag til regler som pålegger dommeren å sørge for en aktiv styring av sakens fremdrift, kan gi samfunnsøkonomiske gevinster, jf utkastet §§ 5-5 og 9-4. Domstolsapparatet må betraktes som en knapp ressurs, og domstolene kan ved en mer effektiv fremdrift og styring av de enkelte saker frigjøre ressurser til behandling av andre saker. For partene vil det også ligge en potensiell gevinst i dette forslaget, typisk ved at en effektiv prosess kan bidra til å dempe omkostningstrykket.

Et slikt synspunkt gjør seg også gjeldende for utvalgets forslag til varselplikt for saksøkeren. Innføring av en slik plikt før sak er åpnet vil kunne bidra til å redusere antall tvister for domstolene, ettersom en slik varselplikt vil øke partenes incentiver til å forlike saken før den kommer til behandling for en domstol, jf i denne forbindelse utkastet § 6-4.